

**ЗБІРКА
ГЕНДЕРНИХ
РЕКОМЕНДАЦІЙ
ДЛЯ МЕДІА**

2024

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні колеги!

Перед вами — брошура, створена для підтримки медійників/ць, які прагнуть глибше розуміти і висвітлювати тему гендерної рівності. Тут вміщено перелік ключових матеріалів, що допоможуть вам опанувати сучасні підходи до створення збалансованого, інклюзивного контенту й уникати поширених стереотипів й упереджень.

Гендерна рівність — це не просто тренд чи вимога часу, а основа якісної журналістики, що відображає реалії суспільства у всьому його різноманітті. Компетентність у цій сфері дозволяє медіа не лише дотримуватися етичних стандартів, а і створювати контент, який будує довіру аудиторії та сприяє соціальним змінам. Це особливо актуально для українських журналістів/ок, адже впровадження європейських стандартів у сфері гендерної рівності допоможе підвищити якість медійного простору й забезпечити його відповідність міжнародним нормам.

Ми впевнені, що матеріали, зібрані в цій брошурі, стануть вашим інструментом для побудови якіснішого і відповідальнішого контенту. Вони допоможуть глибше зрозуміти виклики та можливості у висвітленні гендерних питань, навчать розпізнавати приховані стереотипи й залучати різні голоси до дискусії.

Нехай ця брошура стане кроком до створення медіапростору, де кожна історія буде справді почутою, а кожен матеріал — відображенням сучасної рівноправної України.

ГЕНДЕРНИЙ ПРОФІЛЬ УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА

Стаття присвячена аналізу сучасного стану гендерної рівності в українських медіа та заходам Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення для подолання дискримінації за ознакою статі.

У співпраці з ГО «Жінки в медіа» відбулося масштабне дослідження для формування гендерного профілю українських медіа. У межах цього проєкту проведено анкетування, у якому взяли участь 206 медіакомпаній із загальною кількістю 4820 співробітників/ць.

Аналіз виявив значну гендерну нерівність у розподілі ролей у медіа: жінки помітно домінують у творчих професіях, таких як журналістика, маркетинг і піар, де їх частка сягає 77 %. Однак на керівних посадах баланс між жінками та чоловіками майже рівний — 52 % та 48 % відповідно.

Поряд із цим чоловіки значно частіше обіймають технічні посади, що підкреслює схильність до розподілу професій за гендерною ознакою. Дослідження також виявило певні вікові відмінності: серед молодших працівників/ць переважають жінки, тоді як у старших вікових групах частка чоловіків зростає.

Окрім цього, стаття звертає увагу на гендерну нерівність у політиках підтримки сімей, зокрема щодо відпусток по догляду за дитиною. Лише 12–28 % медіакомпаній надають таку відпустку чоловікам, тоді як жінкам — 41–78 %. Також помітно, що жінки частіше користуються можливістю навчання та підвищення кваліфікації: 59% тих, хто навчається, — жінки.

З огляду на євроінтеграційний курс України та адаптацію до європейських стандартів автори статті пропонують впровадити національну стратегію гендерної рівності в медіа. Вона має містити квоти для жінок на керівних посадах, розвиток політик саморегулювання й регулярні зустрічі з медійною спільнотою для обговорення поточних проблем.

Стаття підкреслює важливість поширення медіаграмотності й розроблення етичних стандартів для запобігання гендерній дискримінації, сприяючи формуванню недискримінаційного медіапростору в Україні.

Гендерний профіль українських медіа

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, 2023.

«ГЕНДЕРНИЙ БАЛАНС В УХВАЛЕННІ РІШЕНЬ В МЕДІАОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИ»: РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГО «ЖІНКИ В МЕДІА»

ГО «Жінки в медіа» спільно з IFES Україна та Урядовою уповноваженою з питань гендерної політики провели масштабне дослідження, присвячене гендерній репрезентації в медіаорганізаціях України. Опитування охопило 173 представників/ць 168 редакцій, ґрунтуючись на методології Європейського інституту з гендерної рівності (EIGE).

У центрі уваги — аналіз гендерного складу керівництва в медіа. Автори дослідження розглянули, як розподіляються стратегічні посади між чоловіками та жінками, наскільки різниться ситуація у великих та малих редакціях, а також як розмір редакцій впливає на навантаження й можливості для жінок на керівних посадах. Окрему увагу приділено питанням наявності або відсутності формалізованих політик гендерної рівності, стимулювання жіночого лідерства та механізмів для боротьби з дискримінацією.

Дослідження показало, що жінки становлять більшість на керівних посадах медіаорганізацій, проте серед власників медіа переважають чоловіки. Особливу увагу привертає ситуація в регіональних редакціях, де відсутність жінок на стратегічних позиціях більш поширене явище. У невеликих редакціях одна людина часто поєднує кілька керівних ролей через брак ресурсів.

Станом на час проведення дослідження лише третина редакцій має формалізовані політики рівності й тільки 3 % впроваджують стимули для жіночого лідерства. Більше ніж половина опитаних зазначила, що такі ініціативи або тренінги в їхніх організаціях взагалі не проводяться.

Дослідження також порушує питання, як військова агресія позначилася на гендерному складі редакцій: мобілізація чоловіків впливає не лише на брак кадрів, а й розподіл обов'язків і зниження рівня зарплати в медіа.

Ці результати підкреслюють потребу впровадження ефективних політик рівності, особливо в контексті медіареформ в Україні.

«Гендерний баланс в ухваленні рішень в медіаорганізаціях України»

Громадська організація «Жінки в медіа», 2023

ДОСЛІДЖЕННЯ «СТАНОВИЩЕ ЖУРНАЛІСТОК ТА ІНШИХ ПРАЦІВНИЦЬ МЕДІА В УКРАЇНІ. З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ»

Дослідження зосереджено на викликах, з якими стикаються жінки у сфері журналістики, особливо після повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року. У роботі проаналізовано гендерний аспект організації медійної діяльності, вплив війни на умови праці, наявність або відсутність формалізованих політик рівності та досвід дискримінації.

Жінки в медіа стикнулися із численними труднощами: вимушене переселення, поєднання професійних і сімейних обов'язків, втрата доходів і небезпека роботи в зонах бойових дій. Незважаючи на це, вони продовжують виконувати свої обов'язки, часто на межі можливостей. Разом із зовнішніми викликами, такими як фізична небезпека та економічна нестабільність, журналістки стикаються з невидимим бар'єром — патріархальними уявленнями, які досі впливають на суспільство та організацію роботи.

Дослідження вказує на поширеність дискримінації: 53 % опитаних журналісток зазначили про досвід сексуальних домагань, а серед інших форм перешкод — психологічне насильство, сексизм і нерівна оплата праці. Участь у ньому взяли 169 медійниць через онлайн-опитування та 15 глибинних інтерв'ю.

Зібрані історії висвітлюють, як жінки намагаються балансувати між кар'єрою та родиною, одночасно працюючи в умовах підвищених ризиків і зниженої фінансової стабільності.

Виділено також брак формалізованих правил і політик у редакціях, хоча їх наявність могла б сприяти створенню безпечного робочого середовища. З іншого боку, у колективах, де керівні посади частіше обіймають жінки, ставлення до рівності більш позитивне, що свідчить про важливість репрезентації.

У дослідженні запропоновані практичні поради для забезпечення рівності та підтримки медійниць, що важливо для стійкості суспільства.

Авторки розкривають тему, чому навіть у період війни важливо обговорювати питання гендерної рівності в медіа і як впровадження прозорих політик та створення нових професійних організацій впливає на умови праці жінок у цій сфері.

Дослідження «Становище журналісток та інших працівниць медіа в Україні. З урахуванням досвіду після 24 лютого 2022 року»

Громадська організація «Жінки в медіа»,
Український Жіночий Фонд, 2022

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ МЕДІА ЩОДО ВИСВІТЛЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ І КОНФЛІКТУ

Рекомендації для медіа щодо висвітлення гендерних питань і конфлікту, створені в межах проєкту ООН Жінки за підтримки Швеції, — практичний посібник для журналістів/ок і редак-торів/ок, які прагнуть забезпечити етичне та гендерно чутливе висвітлення. Медіа відіграють ключову роль у формуванні суспільного уявлення про гендерну рівність, тому важливо долати стереотипи й забезпечувати збалансоване представлення. Зокрема, наголошено, що журналісти/ки повинні враховувати гендерний аспект у матеріалах, особливо в контексті конфліктів.

Значну увагу приділено Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», яка визнає жінок не лише жертвами війни, але й активними учасницями миротворчих процесів.

У матеріалах рекомендовано показувати внесок жінок у відновлення та стабілізацію суспільства, висвітлювати їхню активну участь у розв'язанні конфліктів. Практичні поради охоплюють правильний вибір слів, уникнення стереотипів і використання коректної термінології. Журналістам/кам пропонують враховувати, як конфлікти впливають на жінок і чоловіків, відображаючи їхній досвід різносторонньо.

Також подано рекомендації щодо роботи із джерелами інформації. Журналістам/кам пропонується використовувати різноманітні джерела, щоб уникати одностороннього висвітлення, а також надавати слово жінкам і чоловікам із різних соціальних та професійних сфер. Поради охоплюють техніки інтерв'ювання, що зменшують ризик повторної травматизації постраждалих.

Окремо наголошено на ролі медіа в миробудуванні. Медіа мають утримуватися від провокацій насильства, натомість зосереджувати увагу на шляхах досягнення миру. Етичність підходу повинна бути основою журналістської роботи. Стаття пропонує журналістам/кам інструменти для створення більш інклюзивного інформаційного середовища, яке сприятиме гендерній рівності та суспільному прогресу.

**Рекомендації для медіа щодо висвітлення
гендерних питань і конфлікту**

ООН Жінки в Україні, 2019

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У МЕДІА: ЯК ЇЇ ВПРОВАДЖУЮТЬ НА РІВНІ ЄС, У КРАЇНАХ СОЮЗУ ТА В УКРАЇНІ

У статті мова йде про забезпечення гендерної рівності в медіа як важливе завдання для України на шляху євроінтеграції. Оскільки національне законодавство вже адаптоване до європейських стандартів, необхідно враховувати практики ЄС та Ради Європи.

Дослідження «Гендерний профіль українських медіа», підготовлене у 2023 році Національною радою з питань телебачення і радіомовлення України та ГО «Жінки в медіа», показало, що жінки значно представлені серед творчих професій, але стикаються з бар'єрами на керівних посадах.

Подібна ситуація існує і в країнах ЄС, де різниця в доходах, можливостях просування та соціальному захисті залишається значною. Для боротьби із цими викликами ЄС впроваджує стратегії, зокрема поточну на 2020–2025 роки, яка передбачає ліквідацію гендерних стереотипів, досягнення балансу на керівних посадах і забезпечення рівної оплати праці.

Європейська комісія акцентує на необхідності державного регулювання для забезпечення гендерної рівності в медіа, саморегулювання медіа та впровадження гендерних політик усередині компаній. Важливі інструменти — директиви та резолюції, що регулюють гендерний баланс у медійній сфері. Особливу увагу приділено рівному представленню жінок у контенті та на робочих місцях. У цьому контексті дослідження пропонує низку практичних порад для медіакомпаній. Зокрема, рекомендовано запроваджувати гендерний аудит, який дозволяє оцінити, наскільки рівномірно представлені жінки та чоловіки в різних відділах і на різних рівнях управління. Окрім цього, важливо створювати програми наставництва для жінок, що сприяють їхньому професійному зростанню та підвищують шанси на керівні посади.

Дослідження також радить медіакомпаніям розробляти внутрішні політики, спрямовані на боротьбу з гендерними стереотипами. Це передбачає проведення тренінгів для працівників/ць, які допомагають розпізнавати й уникати упереджень у роботі. Важливо впроваджувати практику обов'язкового аналізу контенту на предмет гендерної чутливості, щоб не поширювати стереотипи в новинах і програмах. Окрім того, рекомендовано встановити квоти для збалансованого представлення чоловіків і жінок як експертів/ок та героїв/нь матеріалів, що допоможе зламати традиційні стереотипи щодо ролей у суспільстві.

В Україні діє Комісія з журналістської етики, яка розробила рекомендації щодо гендерної рівності. Політики саморегулювання вже впроваджуються на рівні окремих редакцій, але важливо посилити ці механізми через новостворені органи співрегулювання. Спираючись на європейський досвід, українські медіа можуть застосовувати ці практичні інструменти для побудови більш інклюзивного інформаційного середовища.

Досвід країн ЄС свідчить, що лише м'яких заходів недостатньо для досягнення рівності. Необхідна координація між державними органами, медіаіндустрією й громадськими організаціями. Запровадження систем моніторингу та регулярних звітів дозволить оцінювати стан гендерної рівності й коригувати політику відповідно до сучасних викликів. Україна повинна інтегрувати європейські підходи для створення гендерно чутливого медіасередовища, що сприятиме демократичному розвитку суспільства.

Гендерна рівність у медіа: як її впроваджують на рівні ЄС, у країнах союзу та в Україні

Тетяна Авдєєва, Ліза Кузьменко, 2024.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИСВІТЛЕННЯ В МЕДІА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ, ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ, ПРОЯВАМ СЕКСИЗМУ ТА ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ

Методичні рекомендації з висвітлення гендерної рівності, затверджені Міністерством культури та інформаційної політики України у 2023 році, акцентують на впровадженні гендерно чутливих підходів у роботу медіа. Документ містить аналітичну базу, рекомендації й практичні інструменти, які можуть використовувати журналісти/ки для забезпечення збалансованого представлення жінок і чоловіків у своїх матеріалах та усунення дискримінаційних практик.

Дослідження, наведені в рекомендаціях, указують на суттєву нерівність у висвітленні чоловіків і жінок в українських медіа. Наприклад, представлення жінки в рекламі часто має побутовий контекст, тоді як чоловіка — зазвичай професійний. У регіональних медіа жінки переважно коментують теми освіти й охорони здоров'я, тоді як чоловіки виступають експертами у військових і політичних питаннях. Усе це сприяє усталенню гендерних стереотипів.

Методичні рекомендації пропонують низку практичних заходів. Зокрема, ідеться про проведення гендерного аудиту в медіаорганізаціях, впровадження квот на рівні керівних посад і забезпечення балансу між чоловіками та жінками як експертами/ками й героями/інями матеріалів.

Рекомендовано проводити тренінги для працівників/ць медіа, розробляти гендерні політики, уникати використання сексистської мови й застарілих стереотипів, а також активно висвітлювати теми, пов'язані з гендерною рівністю, правами жінок і боротьбою з насильством.

Особливу увагу приділено необхідності коректного висвітлення теми сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. Рекомендовано уникати сенсаційності, зосереджуватися на проблемі, а не деталях страждань постраждалих. Також важливо створювати комфортне робоче середовище для жінок у медіакомпаніях, впроваджувати рівну оплату праці та підтримувати баланс між роботою й особистим життям. Ці заходи спрямовані на формування позитивного образу жінок у медіа, підвищення їхньої участі в суспільному житті та подолання дискримінаційних практик. Регулярний моніторинг і звітність про реалізацію цих принципів — ключова передумова для успішного впровадження рекомендованих підходів.

Дослідження наголошує на необхідності системних змін для досягнення гендерної рівності в українських медіа. Комплексна стратегія, що охоплює державне регулювання, саморегуляцію та освітні ініціативи, — ключова умова для формування справедливого й гендерно чутливого медіасередовища, а ефективна реалізація цих рекомендацій допоможе українським медіа досягти європейських стандартів гендерної рівності.

Методичні рекомендації з висвітлення в медіа гендерної рівності, запобігання насильству, проявам сексизму та гендерних стереотипів

Міністерство культури та інформаційної політики України, 2023.

УРЯД СХВАЛИВ ДЕРЖАВНУ СТРАТЕГІЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ

Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до 2030 року зосереджена на чотирьох основних стратегічних цілях, спрямованих на значне зменшення гендерної нерівності в Україні. У першу чергу документ акцентує на створенні ефективного національного механізму для забезпечення рівних прав, що дозволить інтегрувати потреби різних груп жінок і чоловіків у процес ухвалення рішень на всіх рівнях управління. Це передбачає злагоджену взаємодію органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

Другий пункт стратегії — приділення особливої уваги ефективній протидії насильству, зокрема насильству, пов'язаному з конфліктами, яке стало особливо актуальним через воєнні дії Росії. Ідеться як про фізичне, так і психологічне насильство, а також впровадження заходів для підтримки постраждалих.

Третя ціль — забезпечення рівних прав і можливостей у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури та спорту, що сприятиме розвитку всіх громадян і зміцненню соціальної справедливості.

Четверта — забезпечення рівної участі жінок і чоловіків в економічній діяльності, зокрема в умовах наслідків війни та економічної нестабільності, що має стати основою для зменшення бідності та економічної залежності.

Цей документ слугує основою для подальшої реалізації гендерної рівності в усіх сферах життя і має важливе значення для інтеграції гендерного підходу в Національну стратегію відновлення України, сприяючи стійкості та розвитку країни після війни.

Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до 2030 року.

Кабінет Міністрів України, 2022.

ДЕСЯТЬ РОКІВ ДИСБАЛАНСУ. ЯК ВІЙНА ВПЛИВАЄ НА ПРЕДСТАВЛЕНІСТЬ ЖІНОК У МЕДІА

Дослідження Інституту масової інформації (ІМІ) зафіксувало, що протягом останніх десяти років видимість жінок у медіа значно коливалася залежно від суспільно-політичних подій. Спостерігалася тенденція до зростання представленості жінок у матеріалах соціальної тематики, зокрема про здоров'я, освіту та психологію.

Важливим фактором стала активізація жінок під час виборчих кампаній, особливо місцевих виборів, коли кількість експерток помітно збільшувалася. Однак повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році відкинуло досягнення на кілька років назад: жінки стали менш видимими в медіа як експертки та героїні матеріалів. Зокрема, домінування теми війни сприяло тому, що основними коментаторами виступали чоловіки, які часто обіймають керівні військові та політичні посади.

Дослідження надає низку практичних рекомендацій для підвищення гендерної збалансованості в медіа. Зокрема, медіакомпаніям запропоновано запровадити гендерний аудит редакцій, щоб оцінити баланс у представленні жінок і чоловіків у контенті. Важливий крок — розроблення внутрішніх політик, що регулюють питання гендерної рівності, запобігають сексизму та забезпечують рівний доступ до важливих тем для експерток.

Редакціям рекомендовано активно залучати жінок до коментування широкого спектра тем, особливо у сфері політики, економіки та військової аналітики, а не лише соціальних питань. Також важливо створювати бази даних експерток за різними галузями, щоб журналісти/ки могли легко знайти компетентних коментаторок.

Окрім цього, медіа повинні уникати стереотипізації в контенті: відмовитися від матеріалів, які акцентують на зовнішності жінок чи їхніх традиційних ролях, і натомість фокусуватися на професійних досягненнях. Регулярні тренінги для редакцій допоможуть формувати гендерно чутливий підхід, що підвищить якість медійного контенту та створить більш справедливе інформаційне середовище.

Автори роботи наголошують, що гендерний баланс у медіа — не лише питання соціальної справедливості, а й важливий чинник підвищення якості журналістики. Зменшення стереотипів і залучення жінок до висвітлення різноманітних тем сприяє більш повному й об'єктивному інформуванню суспільства. Досягнення цього балансу потребує зусиль як із боку медіаорганізацій, так і редакційної відповідальності, що передбачає створення якісного контенту, вільного від дискримінаційних наративів.

Десять років дисбалансу. Як війна впливає на представленість жінок у медіа

Інститут Масової Інформації, 2024.

ПОЛІТИКА ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В МЕДІЙНОМУ КОНТЕНТІ

Політика гендерної рівності в медійному контенті, розроблена Комісією з журналістської етики спільно з ГО «Жінки в медіа», — важливий інструмент для українських медіа, що прагнуть створювати справедливий та інклюзивний інформаційний простір. Ця робота має особливе значення в контексті демократичного розвитку країни, де медіа відіграють ключову роль у формуванні суспільної думки й просуванні соціальних змін.

Документ підкреслює, що забезпечення гендерної рівності в контенті не лише сприяє балансу та різноманітності, а й підвищує довіру аудиторії до медіа. Оскільки гендерна нерівність залишається гострою проблемою, а стереотипи досі поширені в багатьох редакціях, впровадження цієї політики стає необхідністю для створення якісного та відповідального медійного продукту.

Документ надає комплексний підхід до забезпечення гендерної рівності, охоплюючи аспекти внутрішньої політики редакцій, змісту матеріалів і висвітлення чутливих тем. Окрім практичних рекомендацій, таких як впровадження гендерного аудиту чи застосування фемінітивів, політика акцентує на важливості уникнення стереотипів і сексизму.

Автори наголошують на необхідності гендерно чутливого висвітлення соціальних і політичних тем, заохочуючи редакції не лише відстежувати баланс експертів/ок, а й активно залучати жінок до обговорення важливих суспільних питань, особливо у сферах, де вони традиційно менш представлені, таких як політика, військова справа чи економіка.

Важлива частина документа — рекомендації щодо висвітлення тем домашнього та сексуального насильства. Особлива увага приділяється етичному підходу, що передбачає захист постраждалих, уникнення сенсаційності й забезпечення конфіденційності, а також соціально відповідальному підходу до створення візуального контенту, який може або підсилити, або руйнувати гендерні стереотипи.

У матеріалі наголошено, що реалізація цієї політики — не лише моральний обов'язок медіа, а й запорука підвищення якості журналістики. Успіх впровадження політики залежить від зусиль редакцій і готовності до системних змін, що передбачає навчання працівників/ць, регулярний моніторинг й оновлення підходів відповідно до викликів часу.

Політика гендерної рівності в медійному контенті

Комісія з журналістської етики, громадська організація «Жінки в медіа», 2024.

ПІСЛЯМОВА

Медіа — це не лише джерело інформації, але й потужний інструмент впливу на суспільство. Ваші слова та матеріали здатні формувати нові уявлення, руйнувати стереотипи й будувати культуру рівності. Дотримуючись принципів гендерної чутливості та недискримінаційного підходу, ви не лише створюєте якісний контент, але й робите внесок у формування інклюзивного та справедливого майбутнього.

Залишайтеся відкритими до змін, перевіряйте свої матеріали на чутливість і завжди пам'ятайте: медіа для всіх — це медіа про всіх.

Дякуємо за вашу роботу та внесок у розвиток відповідальної журналістики!

Цю збірку підготовлено Центром демократії та верховенства права у співпраці з Міністерством культури та стратегічних комунікацій України за фінансової підтримки International Media Support.

Упорядники:

Олексій Третьяков-Гродзевич, менеджер проєктів
ЦЕДЕМ

Олександра Пугачова, стажерка ЦЕДЕМ